

Objavljeno v Občanu (Glasilo občine Litija) julij 2022

IZVORNA STRAN

FARANOV VAČ - PRAZNIČNO LETO

(Etnološko poročilo)

Vsaka fara ima svoje cerkve, ki nosijo imena različnih svetnikov. Zato so verski prazniki povezani s temi imeni. Zgodovina in tradicija pa tudi narekujejo obrede in verske praznike od katerih so nekateri postali državni - dela prosti dnevi.

Poleg farne cerkve sv. Andreja – apostola imamo v fari Vače še 6 podružničnih cerkva. Cerkev sv. Florjana (Gora), cerkev sv. Lenarta (Kandrše), cerkev sv. Neže (Slivna), cerkev sv. Križa (Slemško), cerkev Žalostne Matere Božje (Vače-pokopališče), cerkev sv. Marjete (Široka Set):

Sv. Anton (17. januar) – Maša na Slemšku – na ta dan je bil najden tudi najpomembnejši slovenski arheološki eksponat – Situla z Vač.

Sv. Neža (21. januar) – Maša na Slivni – To je tudi Svetovni dan objemov. To je torej naš praznik.

Sv. Valentin (14. februar) – Maša na Slivni – Valentinovo

Pobožnost križevega pota ob postnih petkih se opravlja že 200 let v cerkvi in okolici cerkve sv. Križa na Slemšku. Verniki že tradicionalno prihajajo tudi iz oddaljenih krajev (Maribor, Ljubljana, ...). Pred drugo svetovno vojno se je obred s procesijo vil od kapelice pred Kristanovo hišo mimo še petih kapelic (Žalostni del sv. rožnega venca) do cerkvice. Danes so farani skoraj vse kapelice obnovili in so čudovito poslikane. Fotografije kapelic so na spletni strani <http://www.vace.si/procelja.htm>

Velika noč – Procesija z banderami in ostale pobožnosti, ki so značilne za čas pred in po Veliki noči. Najlepše bomo informirani, če si pogledamo pdf dokumente z oznanili, ki že vrsto let gostujejo na spletni strani Krajevne skupnosti Vače in so vzorno urejeni. Pripravljajo jih naš spoštovani župnik g. Peter Bregar:

https://www.ksvace.si/wp-content/uploads/2022/04/VACE_oznanila_4-2022-kor.pdf

Na te praznične dneve je za vse odprt na ogled najlepší Božji grob na svetu iz kristalnega stekla. Več na spletni strani: <http://www.vace.si/BO%C5%BDJI%20GROB%20slika.htm>

Sv. Marko (25. april) - Maša na Slivni

Spomladanska žegnanja – potekajo v aprilu in maju:

Sv. Marjeta - običajno drugo nedeljo po Veliki noči

Sv. Lenart – običajno nedelja po Janezu Nepomuku (16. maj)

Sv. Križ – je ukinjeno žegnanje, ki je včasih bilo 2. maja

Sv. Neža – nedelja prej ali po Mariji pomočnici (24. maja) – navadno zadnjo nedeljo v maju

Sv. Florjan – gasilska maša je v nedeljo po sv. Florjanu (4. maj – na ta dan je tudi maša)

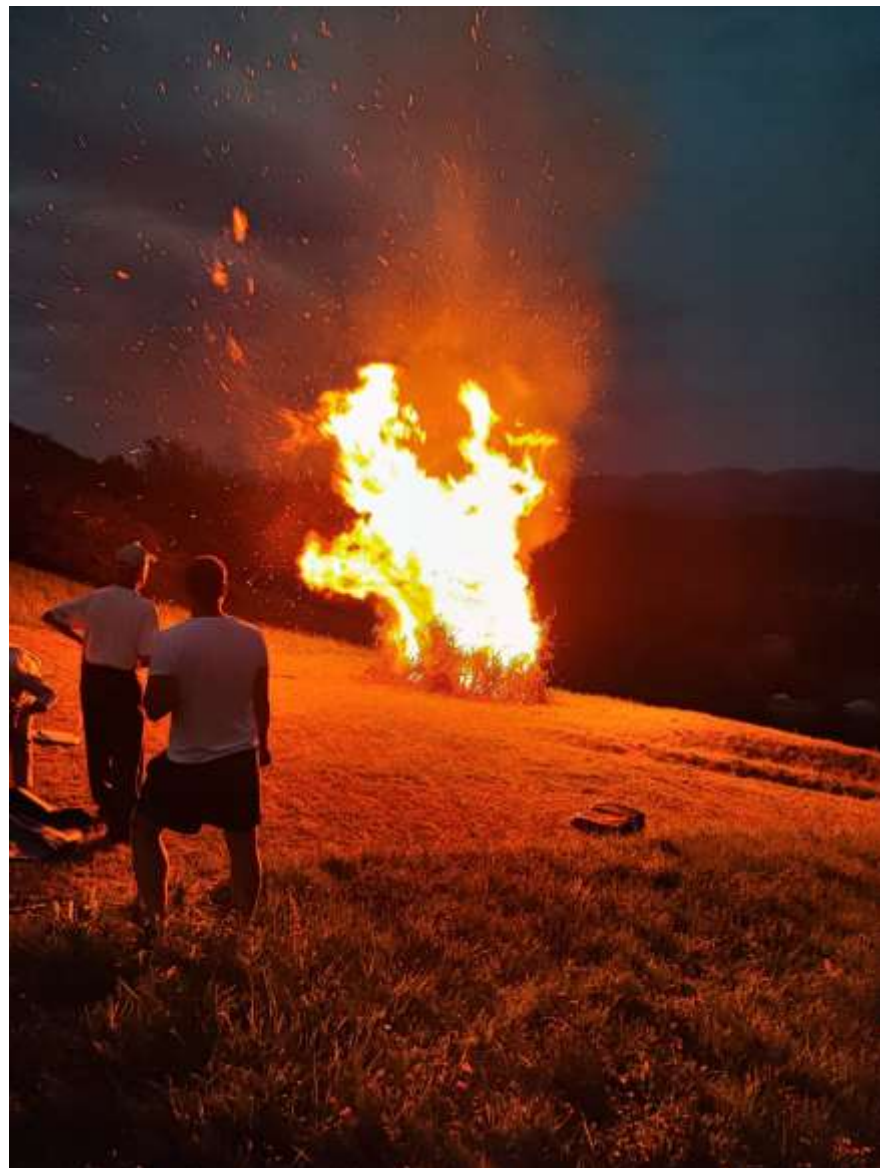
Vnebohod, Binkošti in drugi številni praznični dnevi so časovno in krajevno opredeljeni v oznanilih. Nekaterim praznikom sem pa posvetil več pozornosti, ker so za Vače značilni.

Sveto rešnje telo – (datum je spremenljiv, ker je vezan na Veliko noč, ki ga pa določajo lunine mene) – Maša, procesija s petjem in z banderami poteka v nedeljo po prazniku. Sprevod gre iz cerkve mimo Mateta, Družinskega gledališča Kolenc, pred gostilno Mrva na trg, do kapelice in nato v cerkev. Pri kapelici in na postajališčih (pripravljenih oltarčkih), se izvede blagoslov s prepevanjem (sl.).



Kresna noč (23.junij) Kresovanje je obred, ki ga je obnovil leta 1991 Jurjevec Janez – Bušnov Janez (naš cerkovnik in vodič po farni cerkvi), da bi se obudil spomin na čas, ko je običajno potekalo kresovanje v čast Janezu Krstniku in Dnevu državnosti. Kres zagori na Rebri nad pokopališčem. Takrat zgori tudi okrasno zelenje, ki je krasilo oltarčke na procesiji (sl. na naslednji strani).

Sv. Marjeta (20. julij) V nedeljo po sv. Marjeti je maša. Takrat pridejo v Široko set prijatelji, sorodniki in ostali farani. Domačini so zelo gostoljubni in vabijo ljudi v svoje domove. Včasih na ta dan pripravijo tudi veselico.



Marijino vnebovzetje (15. avgust) - slovesna sveta maša. Na ta dan organizirajo Slivnanci po zabavnosti znan Slivnanski piknik.

Jesenska žegnanja:

Sv. Marjeta - jesenskega žegnanja ni
Sv. Lenart – običajno nedelja po sv. Lenartu (6. november)

Sv. Križ – nedelja pred ali po povišanju sv. Križa (14. september)

Sv. Neža – prva nedelja v septembru
Sv. Florjan – druga nedelja v septembru

Vsi sveti (1. november) - Dopoldne ob 10.00 je maša v Široki seti, popoldne ob 14.00 pa v farni cerkvi - z molitvenim obredom, ki se nadaljuje na pokopališču na Vačah. Dve pesmi navadno zapoje moški pevski zbor GEOSS. Udeležba je množična. Svojci so zbrani okoli svojih grobov.

Sv. Andrej (30. november) - Andrejev

sejem ali Prediv dan. To je danes bolj družabno srečanje, kot sejem - v spomin na čase, ko so bile Vače še trg in so imele na leto tudi štiri letne sejme in tedenski sejem.

Najpomembnejši sejem je bil Andrejev sejem na dan sv. Andreja, ko se je prodajalo predvsem laneno predivo in drugi laneni izdelki. Danes domačini prodajamo svoje pridelke in izdelke v nedeljo po prazniku. Za glasbo poskrbijo domači muzikanti. Na odprtem ognju pa pripravimo golaž v kotlu. Pred začetkom sejemskega dogajanja domači župnik sejem blagoslovi. Več na <http://www.vace.si/PREDIV.htm>

Miklavževanje (6. december) je tradicija, ki še ni bila prekinjena, ker je zanjo skrbela predvsem družina Jurjevec – Bušl (Vače 18). Miklavž s svojim spremstvom hodi po domovih. V cerkvi se je še pred kratkim uprizorila igrice na to temo in Miklavž je obdaril otroke <http://www.vace.si/miklavz.htm> .

Adventne nedelje – se v bistvu ne ločijo od obredov in običajev po ostalih krajih.

Polnočnica (24. december ob 24.00) – božična vigilija – na kateri kristjani častijo rojstvo odrešenika. To je obred, ki ga vodijo najvišji duhovniki in ga navadno iz osrednje cerkve v državi prenaša tudi televizija. Takrat so vse farne cerkve v državi prepolne vernikov. S časom se navade, obredi in prazniki spreminjajo. Kar sem zapisal, velja za faro Vače - 2022 let po tem, ko se je rodil naš odrešenik. Vendar se časi nekaterih obredov prilagajajo in spreminjajo sproti glede na razmere in potrebe. Farani in vsi ostali prebivalci smo o tem obveščeni v oznanilih na internetu in v oglasni vitrini.

Rad nas imam - spoštujem in cenim vse, če si ali nisi kristjan! GEOSS je stičišče vseh Slovencev, ne glede na katerokoli pripadnost! Mi se mamo radi! Da se slučajno zgodovina ne ponovi!

Zvonček Norček

OPOMBE:

1. Prvo monografijo fare Vače je napisal naš spoštovani župnik Benedik Valentin leta 1972. Dostopna je na spletni strani <http://www.vace.si/BENEDIK.htm> . Možno pa si je originalno knjigo sposoditi tudi v Vaški knjižnici.
2. Od leta 2013 pa do leta 2019 sem za Vače izdeloval tematske koledarje, v katerih sem vpisal praznične dneve fare Vače. Od leta 2020 naprej sem spremenil temo in vpisoval za zgodovino Vač pomembne datume.
3. Nekaj utrinkov iz prazničnih dni pred drugo svetovno vojno mi je zaupala Marinka Mali:
 - Procesija je imela daljšo pot – do kapelice pod Vačami in do Mrvetovega kozolca. Ko je v zvoniku zazvonilo, so se vrnili v cerkev. Spredaj so šle v belo oblečene deklice s košaricami v katerih so bili venčni listi različnih cvetic (vrtnice, potonike,...), ki so jih trosile po tleh. Sledila je godba na pihala, ki jo je ustanovil župnik Anton Porenta. Pod banderami so hodili verniki. Oktet tamburašev je spremljal pevce ... Ostalo pa je bilo tako, kot je še sedaj.
 - Kresovanje se je dogajalo na Gmajnarjevih Rožnicah, da se je goreči kres zelo dobro videli v Litiji. Zato so porabili dva voza drv in premer kresa je bil 10 m. Na kresovanju je sodelovala pisana družba: žandarji – tudi v uniformah, orli, sokoli, gasilci, ravnatelj Stegovec Mirko, učiteljica za matematiko Ida Kristan, gospod župnik Porenta, itd. Rajali so okoli kresa (peli in plesali). Eni so prihajali, drugi odhajali, dokler se proti jutru niso vsi razšli.